

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Postboks 4710 Sluppen, 7468 Trondheim
Sentralbord: 73 19 90 00, Telefaks 73 19 91 01
Besøksadresse: E. C. Dahls g. 10

Saksbehandler
Kari Tønset Guttvik
Miljøvernnavdeling

Innvalgstelefon
73 19 92 05

Vår dato
29.04.2014
Deres dato
27.02.2014

Vår ref. (bes oppgitt ved svar)
2013/4550-561
Deres ref.
NVE 200901815-06

Norges vassdrags- og energidirektorat
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Høringsuttalelse - vassdragskonsesjon - Roksetbekken til Skauga - Rissa – Småkraft AS

Fylkesmannen tilrår at tilleggsutredning av elvemusling gjennomføres før videre behandling av saken. Finnes elvemusling etter dette på berørt strekning (utløpsområde til inntaksdam), mener vi konsesjon bare kan gis etter miljøvilkår som vil sørge for å opprettholde eller forbedre forholdene for elvemusling og dens vertsfisk i vassdraget. Anadrom sone må i sin helhet ikke berøres av inngrep.

Bakgrunnen for søknaden

Fylkesmannen viser til konsesjonssøknad fra Småkraft AS vedlagt brev fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) av 27.02.2014.

Konsesjonssøknaden gjelder en utbygging av vannkraftverk i Roksetbekken som renner til elva Skauga i Rissa kommune. Kraftverket er planlagt å utnytte avrenningen fra et nedbørsfelt på 10,0 km² i Rissa kommune, og vil ha en effekt på 1,6 MW. Estimert årproduksjon vil være 5,6 GWh. Utbyggingsplanen omfatter en vassdragsstrekning på ca. 1 km mellom kote 186 (damkrone) og 25 (avløp), som blir berørt av prosjektet i form av redusert vannføring. Middelvannføringen på aktuell strekning er 0,53 m³/s. Alminnelig lavvannføring og 5-percentil vinter, er 0,05 m³/s. Sommervannføringen er noe lavere, med 5-percentil på 0,03 m³/s. Roksetvatnet som har en steinterskel/dam skal ikke reguleres, men skal opprettholde dagens funksjon som et fordrøyningsmagasin uten endringer i konstruksjon. Det er planlagt å anlegge en dam med 4 m høyde og 30 m lengde. Elvestrekningen mellom inntaket og utløpet planlegges med minstevannføring hele året på 0,04 m³/s. Brutto fallhøyde i kraftverket vil bli 161 m. Vannveien med total lengde 1030 m graves ned i terrenget ved siden av eksisterende veg. Kraftverket plasseres i dagen på kote 25. Slukeevnen i kraftverket er satt til maksimum 1,19 m³/s og minimum 0,06 m³/s. Kraftverket skal ha en Pelton-turbin med omløpsfunksjon.

Sentrale miljøbestemmelser og retningslinjer

Naturmangfoldloven (jf. kgl. res. 19.06.2009) setter nye og strengere krav til beslutninger som berører naturmangfoldet. Det er nedfelt allmenne bestemmelser om bærekraftig bruk i loven, blant annet at;

1. Enhver skal opptre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet (§6)

2. Beslutninger skal så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon (§8)
3. Føre-var prinsippet (§9)
4. Beslutningen skal vise økosystemtilnærming og samlet belastning (§10).
5. Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§11).
6. Det skal benyttes miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§12).

Vannforskriften (jf. kgl. res. 15.12.2006) skal gi rammer for fastsettelse av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av alle vannforekomster. Forskriften skal sikre at det utarbeides og vedtas regionale forvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogrammer med sikte på å oppfylle miljømålene, og sørge for at det fremskaffes nødvendig kunnskapsgrunnlag for dette arbeidet. Forvaltningsplanarbeidet for vannregion Nord-Fosen omfatter Skauga med Roksetbekken. I vannforskriften er det hjemlet at påvirker (tiltakshaver) er ansvarlig for undersøkelser og tiltak for å oppnå god økologisk tilstand i en vannforekomst. Nye tiltak (jf. § 12) skal ikke føre til dårligere enn god miljøtilstand, for å kunne gjennomføres.

Vi minner om at vedtak som berører natur hjemlet i sektorlover skal vurderes etter prinsippene i naturmangfoldloven (§§ 8-12) og at vurderingene skal framgå av teksten som understøtter vedtaket.

Fylkesmannens vurdering

Biologisk mangfold

Terrestrisk flora og fauna

Eksisterende kunnskap og supplerende undersøkelser av terrestrisk flora og fauna synes tilstrekkelig for å sannsynliggjøre at prosjektområdet ikke er svært viktig for rødlista terrestriske arter eller naturtyper. Imidlertid må flommarksskogen (gråor-heggeskog) skjermes for inngrep ved en eventuell utbygging.

Elvemusling

Arten Elvemusling (*Margaritifera margaritifera*) er påvist i Skauga, og i Roksetbekken, noe som ikke framgår av søknaden eller tilhørende biomangfoldrapport. Elvemusling betraktes å være en av de mest truede ferskvannsmuslingene i verden. Elvemusling er en rødlistet (Artsdatabanken) og en prioritert art som det er utarbeidet handlingsplan for, men som ennå ikke har egen forskrift. Målet for forvaltning av elvemusling i et langsiktig perspektiv, er at den skal finnes i livskraftige populasjoner i hele Norge. Alle nåværende naturlige populasjoner skal opprettholdes eller forbedres. Elvemuslingen har 0-1 årig laks eller aure som vert tidlig i livet, og er følgelig helt avhengig av at ungfiskebestandene har normalt gode tettheter og varige gode kår i vassdraget. Bestandene av laksefisk er redusert i Skaugavassdraget, som følge av blant annet eksisterende vassdragsregulering (mer om dette i avsnittet om anadrom fisk).

Skauga, mellom Skjæret/Sagbekken til Foss/Fossbrottet, har en tynn bestand av elvemusling med store, gamle individer (minste individ var 54 mm, SWECO 2008). Rekruttering ble ikke påvist. Dette skyldes flere negative påvirkninger

som kraftutbygging som fører til redusert og unaturlig varierende vannføring, punktutslipp og avrenning (forurensninger) fra bebyggelse og landbruk, og forbygninger som endrer massetransport, erosjon og bunnforhold (substrat) som ung laksefisk er avhengig av. Muslingen ble imidlertid ikke funnet på den samme strekningen av NINA i en fiskeundersøkelse fra 2012. Ei heller ble elvemusling funnet på strekningen fra utløpet av Roksetbekken til Seter (NINA, minirapport 416). Dette bekrefter at det er snakk om en tynn bestand i hovedelva på dette området, som enten er forsvunnet, eller som mest trolig er så fåtallig at den er vanskelig å finne. Funn av musling er også gjort i Roksetbekken (Kenneth Bjørkli, e-post med bilder av 25.08.2012). I Roksetbekken er det funnet en tynn bestand i nedre del av bekken, der minste individ var 5 cm. En heldekkende vitenskapelig undersøkelse her er nødvendig før man eventuelt tildeler konsesjon. Undersøkelse etter elvemusling bør foretas fra samløp med Skauga og opp til Roksetvatnet. Bestandens livsmiljø og leveområder i Roksetbekken må sikres og helst forbedres for framtida. Undersøkelsen av elvemusling må også gi svar på hvilken fiskeart som her er vert for muslingen (laks eller ørret), fordi dette er viktig å vite for å vurdere tålegrenser, og å gi råd om aktuelle avbøtende tiltak (justering av substrat-vannførings-dybdeforhold, oppformering/kultivering av musling for bestandsbevaring mv).

Ål (*Anguilla anguilla*) er en kritisk trua art som finnes i vassdraget (Norsk rødliste, 2010 -Artsdatabanken). Den ble ved undersøkelse i forbindelse med søknaden, bare funnet på nederste fangstlokalitet, og en grunneier opplyser at ål aldri er fanget i Roksetvatnet. Vi fester lit til disse opplysningene, men skulle det vise seg at ål vandrer forbi inntaket, så er det nødvendig med tiltak for å sikre trygg utvandring (å hindre den å gå inn i inntaket hvor den skades/dør).

Anadrome fiskearter

Roksetbekken er en verdifull lakseførende sideelv til Skaugavassdraget. Den er en av de større lakseelvene på Trondheimsfjordens vestsida, og har bestander av både laks og aure/sjøaure. Elva renner ut i en nasjonal laksefjord, Trondheimsfjorden (jf. St.prp nr 79, 2001-2002), hvor laks og aure/sjøaure skal ha særlig beskyttelse. Norge har gjennom internasjonale avtaler påtatt oss et særlig ansvar for den Atlantiske laksen (*Salmo salar*). Laksestammen i Skauga er kategorisert som moderat påvirket – kategori 4 (Lakseregistret, Miljødirektoratet). Kategoriplasseringen tilsier at bestanden har redusert ungfiskproduksjon. Dette er primært knyttet til påvirkninger fra vannkraft/ redusert vannføring og endrete flom og erosjonsforhold som følge av kanalisering og forbygning av vassdraget i landbruks- og samferdselssammenheng. Forvaltningsmålet er ikke oppnådd for laksebestanden, noe som ikke skyldes overbeskatning (Vitenskapelig råd for lakseforvaltning, rapport 5b, 2013). Det er dermed viktig å bevare de allerede reduserte oppvekstarealene for anadrom fisk i hele vassdraget, inkludert sidevassdrag. Sidevassdragene kan ha en særdeles viktig funksjon i vassdrag påvirket av vassdragsregulering og andre påvirkninger.

Bestandene av sjøaure (*Salmo trutta*) er gått kraftig tilbake i Trøndelag de senere årene, noe som gjør at den vurderes som hensynskrevende (DN-notat 1-2009). Sjøauren har kategoriplassering 4, fordi ungfiskproduksjonen er redusert. Dette skyldes blant annet avrenning fra landbruket og annen menneskelig aktivitet i sidebækker og randsoner hvor ungfisk av sjøaure oftest lever. I slike områder er vannvolumet lite og tilførsel av kjemikalier kan føre til dødelighet av

ungfisk, fordi fortynningen ikke er tilstrekkelig. Med bakgrunn i kategori plasseringen mener vi at føre-var-prinsippet (jf. naturmangfoldloven § 9) bør benyttes, ved å etablere en buffer mot direkte negativ virkning på anadrom strekning og leveområdet til elvemusling, laksefisk og ål. Dette bør gjøres ved å flytte kraftstasjonen og utløpet fra denne, slik at anadrom strekning ikke røres. Øvre del av anadrom strekning er viktige områder for gyting, opphold og posisjonering i gytetida og må derfor skjermes helt for inngrep. Videre støtter vi forslaget om omløpsfunksjon i kraftverket, men påpeker at denne må ha tilstrekkelig kapasitet til å forbygge skade ved bortfall av vann etter stans i kraftverket. Selv om kraftverket flyttes ovenfor anadrom strekning, så vil det ha en virkning på det nedenforliggende området ved at vannføringsregimet forandres. Effekten av dette på vannlevende arter er det lite kunnskap om. En slik effekt må kunne overvåkes med hjemmel i konsesjonsvilkår.

Fylkesmannen mener at kunnskapen (nml § 8) om negative virkninger (regulering, fysiske inngrep, forurensing, lakselus og innblanding av rømt oppdrettslaks med mer) på bestander av laksefisk, elvemusling og ål er god nok til å si at hensynet til disse artene må ivaretas når vannuttak skal etableres i alle vassdrag hvor disse artene finnes. Generelt har samlet belastning (nml § 10) på disse bestandene/artene vist å være så betydelige, at hensynet til disse må gå foran bruk av vannressurser fra vassdrag hvor disse artene finnes. Dette betyr at hvis det ikke er marginer utover levedyktige bestanders vannbehov, så må vannuttaket avslås, eller det må tas i bruk avbøtende tiltak med kjent positiv virkning.

Tekniske inngrep og inngrepfri natur

Urørt natur uten tekniske inngrep er en viktig kvalitet. Områder uten tekniske inngrep reduseres stadig. Det er som gjengitt i søknaden eksisterende veger og inngrep i området, slik at omsøkt prosjekt ikke vil endre områdets inngrepstatus vesentlig, noe vi syns er positivt.

Kraftverk, Anlegg og deponi

Generelt bør kraftverk og alle tilknyttede installasjoner innrettes slik at fiske og ferskvannslevende arter kan vandre (opp- og ned) forbi kraftverk og inntaksdam.

I anleggsfasen blir det behov for masseforflytninger. Deponier skal som hovedregel alltid ha planavklaring. Vi forutsetter at masseforflytning og lagring avklares mer detaljert i den videre behandlingen av saken.

Allmenne interesser

Roksetvatnet (jf. miljørapporten i konsesjonssøknaden), har vesentlig betydning for friluftsliv og allmenne interesser. Disse interessene må ivaretas i den videre behandling av saken.

Støy

Som forurensningsmyndighet ønsker Fylkesmannen å påpeke at en eventuell konsesjon må inneholde en tekst som sikrer støyforholdene i tilfeller hvor kraftverk skal etableres. Med det vil støykravene bli bindende, og et brudd på dem vil være et brudd på konsesjonen. Fylkesmannen foreslår at NVE tar inn følgende standardtekst i sine konsesjoner: "Virksomheten/konsesjonshaver plikter at all aktivitet knyttet til virksomheten (navn på kraftverket) skal forholde seg til gjeldende støygrenser gitt i T-1442 *Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging*, jf. forslag til tiltak (evt. annet) i støyrapport fra utreder (navn på støyutreder)".

Oppsummering

Da elvemusling finnes i vassdraget, og biomangfoldundersøkelsen ikke har avdekket eller vurdert denne, må det gjøres en tilleggsutredning på elvemuslingen i vassdraget på hele den berørte strekningen. Det må også utredes hvilken art av vertsfisk muslingen lever på. Hvis prosjektet kommer til å påvirke strekningen der elvemusling finnes direkte – enten ved anlegg eller drift, mener vi at prosjektet ikke kan gjennomføres uten etter nøyere undersøkelse av tålegrenser hos musling og vertsfisk.

Vi mener at konsesjon kan innvilges, hvis prosjektet kan gjennomføres uten at det gjøres varig skade på truet og sårbar natur, spesielt elvemusling, anadrom strekning/laksefisk og ål, og andre allmenne interesser. Kraftstasjonen og utløpet av kraftstasjonen må etter vår vurdering dermed flyttes over anadrom sone. Dette vil skjerme livsmiljøet for viktige arter som elvemusling, laks, sjøaure og ål, og sørge for at dette ikke forringes. Nøyaktig plassering av kraftstasjon og utløp må fastsettes i en evt. konsesjon.

Vi minner om at vurderinger etter vannforskriften og prinsippene i naturmangfoldloven må framgå av den videre saksbehandlingen som omhandler natur, for at vedtak skal være gyldig.

Da det ikke er gjennomført befaring i området etter at søknaden er framlagt, tar vi forbehold om endringer i uttalelsen etter planlagt sluttbefaring.

Med hilsen

Stein-Arne Andreassen (e.f.)
miljøverndirektør

Kari Tønset Guttvik
seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Kopi:

Miljødirektoratet	Postboks 5672 Sluppen	7485	TRONDHEIM
Rissa kommune	Rådhusvegen 13	7100	RISSA